Рішення
колегії департаменту освіти і науки
Миколаївської облдержадміністрації

від 21.10.2026 Протокол № 3

Про результати моніторингового дослідження якості освіти в умовах воєнного стану та модель подолання освітніх втрат забезпечення якості освіти

Заслухавши й обговоривши доповідь т.в.о начальника Південного міжрегіонального управління Державної служби якості освіти «Про схвалення Базової моделі системи подолання освітніх втрат через механізми забезпечення якості освіти», колегія відзначає таке.

Повномасштабна війна стала безпрецедентним викликом для української освіти. Руйнування інфраструктури, вимушене переміщення дітей, дистанційне навчання, повітряні тривоги та нерівний доступ до ресурсів суттєво вплинули на можливості учнів навчатися. У відповідь на ці виклики Державна служба якості освіти у 2023 році започаткувала трирічний цикл загальнодержавного моніторингового дослідження з української мови та математики для учнів 6-х та 8-х класів. Головна мета цього моніторингу полягає не в зборі сухої статистики, а в розумінні того, де саме потрібна підтримка дітям, учителям, школам і громадам для ефективного подолання освітніх втрат.

Перший і найважливіший висновок моніторингу, зокрема за макрорегіономПівдень, полягає в тому, що українська освіта вистояла. Разом з тим дослідження виявило іншу тривожну тенденцію: якщо на початку війни головні ризики стосувалися втрати безпосереднього доступу до навчання, то сьогодні на перший план виходить приховане накопичення освітніх втрат.

У 6-класників загалом спостерігається відносно позитивна та стабільна динаміка. З української мови середні результати та частка учнів із достатнім рівнем знань поступово зростають, а з математики показники залишаються сталими з незначним покращенням. Проте загальна структура результатів шестикласників майже не змінюється – близько 60% учнів продовжують демонструвати лише середній рівень, а частка тих, хто досягає високих результатів, залишається невеликою. У Південному макрорегіоні зафіксовано позитивні зрушення: з математики частка учнів із початковим рівнем зменшилася з 9,2% у 2023 році до 6,2% у 2025 році, а частка достатнього рівня зросла з 24,2% до майже 30%. В українській мові на Півдні у 2025 році також відбувся помітний стрибок – кількість учнів із достатнім рівнем зросла з 22,1% до 36,3% на тлі зменшення середнього рівня. Це свідчить про те, що значна частина шестикласників поступово долає прогалини та переходить до більш упевнених результатів, хоча група найуспішніших учнів (високий рівень) після зростання у 2024 році дещо скоротилася у 2025 році.

Зовсім іншу, значно тривожнішу картину аналітики зафіксували у 8-хкласників, особливо у контексті вивчення математики. Саме в цій точці найчіткіше проявляються ознаки накопичення освітніх втрат: упродовж трьох років поступово знижуються середній бал, медіана та частка учнів із достатнім і високим рівнями знань. Натомість відбувається своєрідне «стискання» результатів навколо базового рівня - група найуспішніших восьмикласників меншає, а кількість тих, хто опановує матеріал лише на початковому та середньому рівнях, зростає.

На Півдні динаміка математичних результатів у 8-х классах виявилася нестабільною. Після певного покращення у 2024 році, в 2025-му ситуація знову погіршилася: частка початкового рівня фактично подвоїлася і сягнула 5,6%, а частка високого рівня впала майже втричі, склавши лише 5,5%. Це свідчить про те, що регіону поки не вдається забезпечити стійке утримання високих результатів. Водночас результати восьмикласників з української мови виглядають стабільнішими. Хоча загалом по країні помітне незначне зміщення від достатнього рівня до середнього, Південний макрорегіон продемонстрував гарну динаміку: частка учнів із достатнім рівнем зросла з 37,2% у 2023 році до 48,43% у 2025 році, а частка середнього рівня послідовно зменшилася.

Аналіз результатів у розрізі конкретних тем і когнітивних рівнів мислення дозволяє глибше зрозуміти природу учнівських труднощів. У математиці учні 6-х та 8-х класів упродовж усіх трьох років найкраще справляються із завданнями змістових ліній «Дані і статистика» та «Числа і вирази». Натомість найскладнішою зоною залишається геометрія, вимірювання геометричних величин, а також теми, пов'язані з рівняннями та нерівностями.

В українській мові шестикласники демонструють упевнений прогрес у роботі з текстом (лінія «Розвиток мовлення»), але їхньою найбільшою і хронічною проблемою залишається фонетика та орфоепія, де показники щорічно погіршуються. Восьмикласники успішно застосовують мовні знання на практиці в мовленнєвому контексті, проте зазнають значних труднощів, коли необхідно перейти до теоретичного аналізу мовних явищ. Попри це, позитивним моментом є поступове покращення результатів із синтаксису та пунктуації протягом усього циклу дослідження.

Найбільш показовим висновком моніторингу став той факт, що сучасні освітні втрати проявляються не у відсутності базових обчислювальних навичок чи незнанні формул, а в труднощах із їх застосуванням у нових, нестандартних або практичних ситуаціях. Більшість дітей пам'ятають правила, але не можуть скористатися ними для розв'язання реальних життєвих проблем. Наприклад, із практичним завданням на застосування знань про площу квадрата в реальному житті впоралася лише п'ята частина шестикласників (близько 21%).

Схожа ситуація і в 8-му класі, де лише 19% учасників змогли правильно обчислити площу трапеції в практичному контексті. Це чітко підтверджується розподілом за рівнями мислення. В математиці учні легко відтворюють зазубрений матеріал (рівень «Знання»), але демонструють низькі результати на рівнях «Застосування» та «Міркування». В українській мові, навпаки, зафіксовано оптимістичний тренд на зміцнення саме аналітичних умінь та здатності осмислювати матеріал: успішність виконання завдань на міркування

серед шестикласників зросла з третини до майже половини, а серед восьмикласників – покращилася на 14 відсоткових пунктів.

Ключовою постаттю у подоланні освітніх втрат залишається вчитель і якість його педагогічних практик. Чим зрозумілішими, послідовнішими та доступнішими є пояснення педагога, тим вищі результати показують учні. Дослідження показує, що освітні втрати починаються не тоді, коли дитина отримує низьку оцінку, а значно раніше – у момент, коли вона вперше перестає розуміти пояснення матеріалу, втрачає впевненість і психологічно випадає з процесу. Різні предмети потребують різних підходів до підтримки: якщо в математиці чітко простежується користь від додаткових занять та репетиторів, то в українській мові значно більшу роль відіграють підтримка батьків і щоденна мовна практика в родині.

Усі ці висновки та трирічна аналітична робота дали змогу Державній службі якості освіти України перейти від простого аналізу проблеми до формування цілісного бачення системи її вирішення. Результати щорічного НМТ підтверджують, що прогалини у знаннях мають властивість накопичуватися, тому роботу з їхнього подолання необхідно розглядати як постійну та невід'ємну складову забезпечення якості освіти, а не як набір тимчасових компенсаційних заходів. Саме на цьому підґрунті було розроблено Базову модель системи подолання освітніх втрат через механізми забезпечення якості освіти. Цей документ має рамковий і суто рекомендаційний характер, він не накладає на заклади жодних додаткових обов'язків поза межами чинного законодавства і категорично не може бути використаний для складання рейтингів шкіл чи територіальних громад. Конкретні інструменти, терміни та цільові показники мають гнучко адаптуватися на місцях з урахуванням безпекової ситуації, наявних фінансових ресурсів та реальних потреб дітей у конкретній громаді.

Базова модель може успішно використовуватися для розроблення місцевих програм розвитку освіти, планування роботи органів управління та засновників шкіл, удосконалення внутрішніх систем якості в самих закладах, а також для організації точкової діагностики й адресного компенсаторного навчання. Пропонуючи цілісну дворівневу систему виявлення та попередження прогалин – на рівні територіальної громади та безпосередньо на рівні кожної школи – Базова модель прагне забезпечити кожній дитині своєчасну допомогу.

Враховуючи викладене та з метою спрямування управлінських і педагогічних рішень на своєчасне виявлення освітніх втрат, організацію адресної підтримки учнівства та забезпечення досягнення кожною дитиною очікуваних результатів навчання

КОЛЕГІЯ ВИРІШИЛА:

1. Інформацію із зазначеного питання взяти до відома.

2. Схвалити запропоновану Базову модель системи подолання освітніх втратчерез механізми забезпечення якості освіти (далі – Базова модель).

3. Рекомендувати органам управління освітою територіальних громад Миколаївської області та керівникам закладів загальної середньої освіти

1) інтегрувати інструменти Базової моделі до місцевих програм розвитку освіти, внутрішніх систем забезпечення якості освіти;

Термін: до 01.08.2027

2) затвердити на рівні громади дорожню карту із покрокового впровадження Базової моделі, адаптувавши строки її реалізації та цільові показники до місцевого контексту, наявних фінансових ресурсів та безпекової ситуації в кожній окремій громаді;

Термін: до 10.11.2026

3) сприяти залученню додаткових ресурсів (благодійних фондів, освітніх хабів, волонтерських та донорських програм) для реалізації заходів з подолання освітніх втрат, враховуючи доведену моніторингом ефективність зовнішньої підтримки;

Термін: до 01.09.2027

4) запровадити, починаючи з 2026/2027 навчального року, дворівневий моніторинг роботи з освітніми втратами за критеріями та показниками Базової моделі: I рівень (управлінський) -оцінювання спроможності та ресурсної підтримки з боку територіальних громад; II рівень (практичний): оцінювання ефективності внутрішньошкільних інструментів діагностики та компенсаторного навчання.

Термін: до 01.07.2027

3. Миколаївському інституту післядипломної педагогічної освіти (Ольга ЗАХАР) підготувати методичний конструктор (інструментарій) для допомоги закладам загальної середньої освіти у розробці індивідуальних освітніх траєкторій для учнів із освітніми втратами.

Термін: до 01.01.2027

Голова колегії,
директор департаменту — Алла ВЕЛІХОВСЬКА

Секретар колегії — Наталія. ХРУЩ